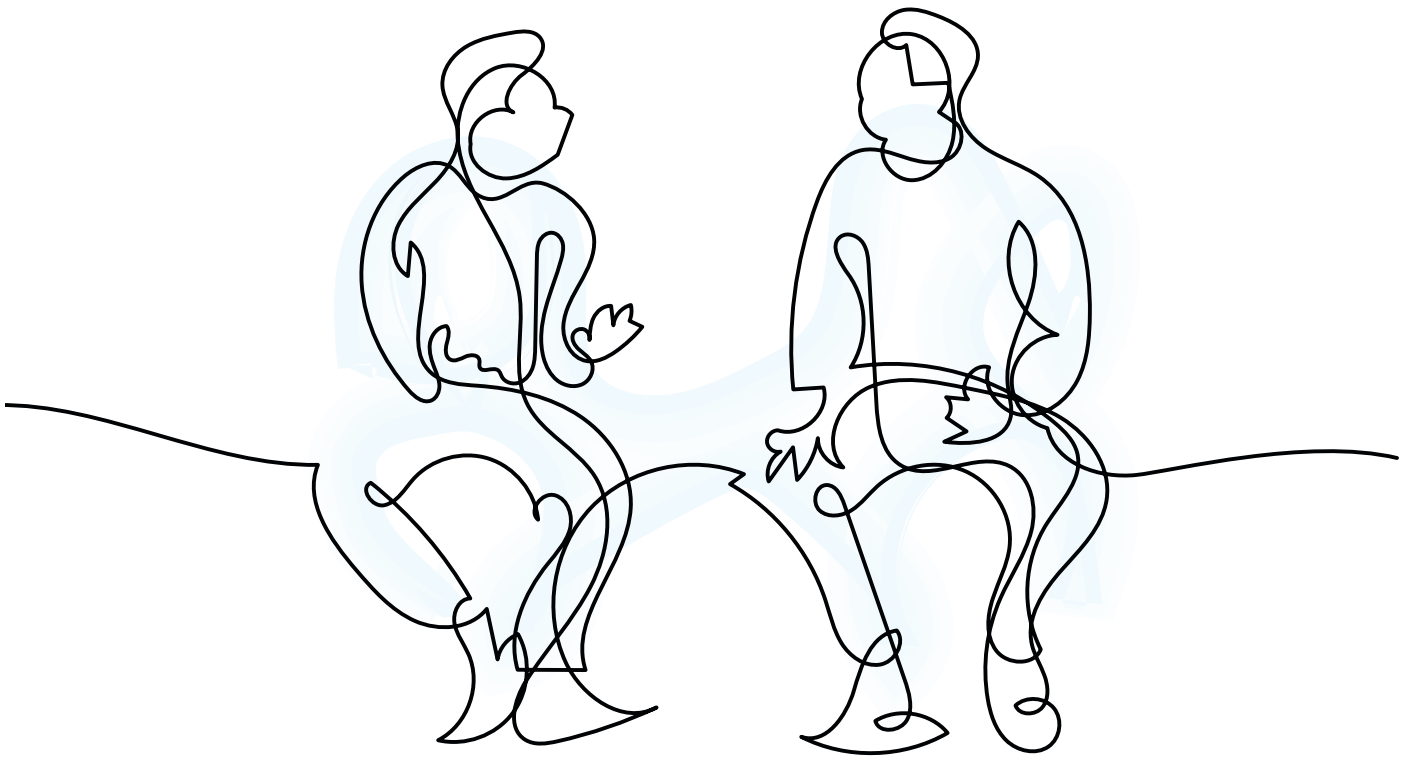

VEGLEIÐING TIL BYRJANARSAMRØÐUNA

VEGLEIÐING

Fylgjandi er ætlað sum ein vegleiðing til hetta spurnablaðið, og skal geva tær nøkur hugskot til, hvussu tað verður nýtt í sambandi við sjálva samrøðuna.

Mínst til, at endamálið við samrøðuni ikki er at sneyta í privatu viðurskiftunum hjá foreldrunum. Ei heldur skal tú sum námsfrøðingur vera viðgeri hjá foreldrunum ella áseta nakrar diagnosur.

Mínst eisini til, at tað er tú, ið stendur fyri samrøðuni og sum hevur ábyrgd av innihaldinum og tíðini, sum verður nýtt til hana. Tí eigur tú eisini at vera til reiðar at steðga foreldrunum á ein vinarligan hátt, um okkurt evni fyllir ov nógv í mun til heildina.

Dagstovnurin hevur umsorgan av barninum allan dagin og eigur tí at vita sum mest um familjuna og heimið, um hann skal mæta barninum á ein góðan hátt. Henda samrøðan gevur okkum møguleika fyri at kenna barnið betri, eins og vit fáa innlit í evnini hjá foreldrunum til at kenna barn sítt til fulnar.

Tað er umráðandi, at foreldrini fáa at vita, at tey sjálvi avgera, hvat tey vilja siga dagstovninum frá og hvussu hetta verður gjørt. Fortel foreldrunum, hví tú spyr ávísar spurningar, hvat upplýsingarnar skulu brúkast til og hvør fær atgongd til teir. Greið teimum frá tagnarskylduni og at hetta eru upplýsingar, sum ikki fara víðari til øll. Spurningarnir, ið settir verða, mugu sjálvandi lagast til aldurin á barninum.

Gevið gætur, at eitt 0-2 ára gamalt barn, sum er partur av einum húski við ymsum avbjóðingum, ikki altíð vísir tekin um hetta. Trupulleikar kunnu tó

vísa seg við, at barnið hevur ilt við at laga seg til upp- og niðurfaringartíðir og til mat, ella hevur møguliga eitt sinnalag, sum ger tað torført at rokna út.

Tað er heldur ikki vist, at eldri børn vísa nakran eyðkendan atburð á dagstovninum, sjálvst um tey hava tað trupult heima.

Um tú leggur til merkis, at onkur foreldur eru sjónliga fjálturstungin undir samrøðuni og ikki dáma støðuna, skal tú taka hetta í álvara og vísa virðing fyri hesum. Tú eigur sum námsfrøðingur at gera eina meting av, um tað tá er skilagott at skipa samrøðuna eftir spurnablaðnum. Viðhvørt kann vera trupult at fáa fulla greiðu á tí, sum sagt verður í samrøðuni. Tá eigur tú av og á at taka saman um, við at spyrja: “ ... var tað hetta, tú hugsaði?”

Mínst til, at tað er barnið, sum samrøðan snýr seg um. Hugsa tí alla tíðina um, at vit vilja hava vitan um barnið, ið skal á dagstovn.

Hetta er einans ein vegleiðing – ikki ein svarlisti. Einki er at ivast í, at samrøðan í summum førum fer at føra tykkum inn á ymiskt, sum ikki verður nevnt í hesi vegleiðing. Ætlanin er tí at dagføra vegleiðingina, tá ið ein tíð er liðin og vit hava frætt um fyrstu royndirnar hjá tykkum.

Góða eydnu!

FYRSTA TÍÐIN OG PERSÓNMENTSKA BARNINS

Hetta er vanliga eitt evni, sum dagstovnurin plagar at spyrja um. Til tess at fáa kunnleika til barnið, mugu vit hava vitan um fyrst tíðina hjá tí.

Vit vilja, at foreldrini siga nakað um viðgongutíðina og føðingina: Er okkurt, sum hevði týðning fyri barnið í dag og sum dagstovnurin eigur at vita um, tá vit skapa samband við barnið. Dømi um hetta kunnu vera:

- Mamman hevur havt burðartunglyndi
- Barnið hevði hjartabrek og mátti verða liggjandi á hjartadeildini
- Barnið var føtt ov tíðliga
- Tilknytistrupulleikar
- Øvundsjúka millum systkin

FAMILJA OG NETVERK

Tað er umráðandi fyri dagstovnin at hava eitt yvirlit yvir familjuna hjá barninum og netverkinum annars. Tað er avmarkað, hvussu nógv børn duga at tosa, og tí mugu starvsfólkini hava eina vitan um familjuna og netverkið, so tey kunnu ganga barninum á mæti, tá tørvur er á tí.

Dagstovnurin má eisini kunnast, um tað henda broytingar heima hjá barninum. Talan kann til dømis vera um broytingar sum hesar:

- Foreldrini fara hvør til sítt
- Andlát
- Nýggj systkin

GERANDISDAGUR OG SAMSPÆL Í FAMILJUNI

Á hesum øki vilja vit fegin hava innlit í, hvussu familjan hevur tað, bæði tað, sum familjan og barnið dáma at gera saman, og møguligar avbjóðingar, sum familjan hevur. Til dømis:

- Samspæl
- At seta mørk

HEILSUVIÐURSKIFTI

Vit hava tørv á upplýsingum um líkamliga og sálarliga heilsu, um hetta ávirkar gerandisdagin hjá barninum og hetta er nakað, sum dagstovnurin taka við í sína tilrættislegging.

Tak støði í, at øll hava eina sálarliga heilsu, eisini børn. Dagstovnurin eigur at vita nakað um sálarheilsuna hjá barninum. Til dømis:

- Brádligar ella stigvísar atferðarbroytingar

- Barnið er í óvanliga ringum lag, kett, vísir vreiði ella er bangið
- Okkurt, sum foreldrini eru stúrin um

UM FORELDRINI GREIÐA FRÁ SÁLARSJÚKU

Tað er umráðandi at gera sær greitt, hvørjar avbjóðingar hvørt einstakt foreldur hevur. Summi hava ótta fyri at vera saman við fólki, onnur kunnu hava strongd, PTSD, tunglyndi, etingarólag ella aðrar sálarligar trupulleikar.

- Um dagstovnurin fær vitan um sálarsjúku hjá foreldrunum, eiga vit at vísa teimum virðing og viðurkenning fyri, at tey siga okkum frá tí
- Høvuðsdenturin má altíð leggjast á barnið
- Vissa foreldrini um, um vit kunnu koma børnum við serligum tørvi á mæti og at vit leggja hetta til rættis saman við familjuni

HVAT KUNNU VIT GERA Á DAGSTOVNINUM?

- Foreldur og barn skulu hava eitt ávíst vaksið fólk at tosa við í so stóran mun, sum hetta ber til
- Bjóða fleiri foreldrasamrøður enn tað vanliga, um tey ynskja tað. Tað hevur nógvt at siga, at tey vita um henda møguleikan fyri øktum sambandi, hóast tey í fyrstanini ikki halda seg brúk fyri tí
- Lat foreldrini koma við uppskoti um, hvussu dagstovnurin kann leggja til rættis fyri familjuna, tá talan er um at koma við barninum og at koma eftir tí, eins og samrøður.

Dømi um uppskot, ið tit kunnu koma við:

- Gev teimum møguleika at ringja til dagstovnin, senda sms ella annað, um tey onkran dag hava trupulleikar við at koma við barninum
- Avtala at taka ímóti barni og foreldrum úti við portrið, um tey onkran dag ikki hava hug at hitta onnur á dagstovninum (bæði tá tey koma við barninum og tá tey koma eftir tí)
- Bjóða at heinta barnið og/ella koma heim við tí, um tey bígva nærhendis
- Tosa við foreldrini um, hvussu dagstovnurin gevur teimum afturboðanir, um barnið ikki hevur nóg mikið av klæðum ella øðrum við sær. Tað kann vera trupult hjá summum foreldrum at síggja stór laminerað ørk, ella myndir av vantandi klæðum hanga í klædnarúminum, har øll síggja hetta. Í slíkum førum er betri at taka tey til síðis, ella senda teimum eini boð við sms ella telduposti.
- Gev gætur, at foreldur við sálarligum trupulleikum kunnu uppfata tað “normala” sum tað ónormala. Tí kunnu tey misskilja spurningar um svøvn, mat og annað og halda, at dagstovnurin ivast í teirra umsorganarevnum. Onkur foreldur vilja ikki hava nakra tilrættislegging og kunnu uppliva hetta sum eina provokatió. Talan er tó um undantøk ...

HARÐSKAPUR OG ÁGANGUR

Bæði líkamligur og sálarligur ágangur er skaðandi.

Gransking vísir okkum, at at børn, ið ofta eru bangin og á varðhaldi, skilja út eitt evni í heilanum, ið nevnist kortisol. At liva við einum hækkaðum kortisoltali í longri tíð hevur við sær, at barnið brúkar sínu orku til at vera á varðhaldi, heldur enn at brúka orkuna til spæl og læru.

Tá hugsað verður um, hvussu trupult tað er hjá okkum at spyrja um harðskap og ágang, kunnu vit samstundis fáa eina mynd av, hvussu tað man vera fyri eitt barn at liva í einum harðskapsraktum heimi. Hesi børn mugu bera hesa søgu innaní sær hvønn dag.

- Tað er umráðandi ikki bert at hugsa um harðskap sum sløg, spark og tílft. Undir hetta kemur eisini hóttanir, skeldarí, ymiskt verður brotið, ella onkur sum sigur, hvussu býttur, ódugnaligur og ljótur tú ert. Harðskapur er meira enn at verða sligin!
- Tað er líka skaðandi at verða til staðin, har harðskapur fer fram, sum sjálvur at vera fyri harðskapi.
- Børn eru sera kenslusom og fáa nógv meira við enn vit halda!

HVUSSU KUNNU VIT BERA OKKUM AT, TÁ SPURT VERÐUR UM HARÐSKAP OG KYNSLIGAN ÁGANG?

1. Vit eiga at skipa samrøðuna soleiðis, at vit taka eitt evni upp í senn. Til dømis í sambandi við evnið harðskap og kynsligan ágang: “Nú eru vit komin til evnið harðskapur og ágangur.”
2. Byrja við tí truplasta og eymasta fyrst: “hevur barnið verið fyri harðskapi ella ágangi, sum tit eru vitandi um?”
3. Um svarið er nei, kann verða spurt um, um tað er komið fyri, at barnið hevur verið til staðar og sæð hava verið fyri harðskapi ella ágangi.
4. Um svarið er nei, kunnu tit fara til næsta samrøðuevni.
5. Um svarið er ja, mugu tit spyrja um, hvat, nær og hvussu harðskapurin ella ágangurin fór fram. Spyr um, á hvønn hátt barnið var partur av hendingunum, skaði, atburður og hvussu barnið hevur havt tað aftaná. Er okkurt, sum er umráðandi hjá dagstovninum at vita? Hvat halda foreldrini um serliga hjálp og stuðul til barnið? Hugsa um aðrar spurningar, sum móguliga skulu til, so tit kunnu vera um barnið á besta hátt á dagstovninum.
6. Um svarið er ja – og foreldrini upplýsa, at harðskapur fer fram – halda tit fram við at spyrja nærri. Hvør, hvat, hvar og hvussu gongur hetta fyri seg? Fá foreldrini at greiða frá harðskapinum/ áganginum, eisini tí, sum einans fer fram millum vaksin fólk. Minst til, at tá harðskapur fram í umhvørvinum hjá barninum, má eisini spyrjast um trygdina hjá barninum.

7. Trygdarspurningar:

Er trygt hjá tær at fara heim nú? Er trygt hjá barninum at fara heim aftaná at hava verið á dagstovni? “Hvat fer at henda, um sambúgvín hjá tær fær at vita, at tú hevur sagt hetta fyri okkum?” “Hevur tú nakran at venda tær til, um okkurt fer at henda?” “Hevur tú tørv á hjálpi frá tí almenna, so tú kanst búgva onkra aðrastaðni til tað er trygt hjá tær og barninum heima?” Spyr aftur hvør, hvat, hvar og hvussu spurningar, soleiðis at tú kanst fáa greiðu á støðuni.

8. Um tú ivast í tíni fráboðan til barnaverndartænastuna – at barnið er í vanda: Fá fatur á dagstovnaleiðaranum, meðan foreldrini fáa sær ein drekkamunn, og kunna stutt um støðuna. Hav leiðaran við innaftur til foreldrini og greið teimum frá, at tit møguliga fara at boða barnaverndartænastuni frá, so hjálpi kann fáast, tí dagstovnurin sær álvaran í støðuni hjá barninum, og at tit vilja hava eina uppfylgjandi samrøðu um, hvussu tað gongur.

9. Um tú ivast í, hvussu farast skal fram, enda so samrøðuna sum vanligt við foreldrini. Set teg síðani í samband við barnaverndartænastuna og ráðfør teg við tey.

RÚSDREKKA OG RÚSEVNI

Tað er greitt, at ovurnýtsla av rúsdrekka er ein álvarsligur trupulleiki fyri alt húskið. Foreldur, ið eru sjónliga ávirkaði av rúsdrekka, gera barnið ótrygt.

- Hvussu ávirkar rúsdrekkanytslan barnið? Tað er ikki neyðturviliga nøgdin av rúsdrekka, sum er avgerandi, men hvussu tað ávirkar barnið (sí mentalisering).
- Spyr um ymsar upplivingar og hvussu barnið ber seg at.

Tá talan er um onnur rúsandi evni er tað av stórum týðningi, at spurt verður beinleiðis um hetta. Um foreldrini greiða frá, at tey hava nýtt slík evni fyrr, kann verða spurt, um hetta er nakað, ið tey eiga at hava í geyma, og at tað er púra greitt, at dagstovnur skal kunnast, um broytingar henda í familjuni ella hjá foreldrunum. Um foreldur siga frá trupulleikum við rúsandi evnum, spyr so um, hvussu hetta ávirkar barnið og um familjan fær hjálpi frá øðrum stovni til hetta.

AÐRAR UPPLÝSINGAR

Um foreldrini hava samband við aðrar stovnar og myndugleikar, er tað skilagott at biðja um teirra samtykki til at innheinta møguligar upplýsingar ella at samstarva við tey, sum hava samband við familjuna.

- Tað kann vera umráðandi fyri dagstovnin at vitan um, hvørt foreldrini eru í eini fíggarligari trongstøðu, ið ger tað trupult hjá teimum at liva upp til tað, ið dagstovnur væntar av klæðum og útgerð hjá barninum. Væntanir til dagstovnin

Vit eiga altíð at hava dygdina á dagstovnaøkinum fyri eyga. Hetta verður best gjørt við støði í einstaka barninum, soleiðis at umorganin og námsfrøðiliga tilboðið verður lagað eftir tí. Tí er tað umráðandi at hoyra, hvat foreldrini halda vera týðandi sítt barn og royna at ganga teimum á mæti. Hvussu upplivdu tit samrøðuna?

Samrøður av júst hesum slagi eru nakað nýtt, og tað er umráðandi at geva foreldrunum møguleika at siga, hvussu tey upplivdu samrøðuna.

- Hav eitt opið sinn og tak bæði ímóti jaligum og neiligum afturboðanum.
- Undrast og finn fram til, hvat foreldrini halda kundi verið gjørt á ein annan hátt.
- Ver opin um teg sjálvan og hvussu foreldrini upplivdu teg meðan samrøðan fór fram. Tað er nýtt at vera nýggjur og óroyndur, eins og at vera ótryggur. Tá kanst tú til dømis taka soleiðis til: “Hetta er ein av fyrstu samrøðunum, sum eg havi hildið ...”

A series of horizontal dotted lines for writing.